

dubtar» (§ 76, *NCl.* II, 116.7). N'hi ha també en Llull segurament algun cas en prosa, com en *Merav.*: «En aquella terra havia molts mals hòmens, e molt gran justícia tenia aquell rey --- que les gents pogués castigar de lurs mortals falliments; moltes vegades havia 5 el rey despagament com de tants hòmens feya justícia, e havia desig de perdonar *mantes* vegades, mas no havia en la cort hom que li sabés fer pregàries ---» (*Ag.* I, 79), però àdhuc aquest passatge és dubtós perquè un altre important manuscrit hi canvia *mantes* en 10 *moltes* (reconeix *Ag.*, i és la lliçió que ha preferit Galmés, *NCl.* I, 115.3).

En tot cas, després de Llull el mot queda només com a terme de l'estil poètic, estrany no sols als grans prosistes Eiximenis, Metge, Martorell etc.; àdhuc 15 en vers, més aviat peculiar de l'escola floralca i aprovençalada, gens del gust de la poesia romanesca (Turmeda, JRoig etc.) ni dels grans poetes del S. xv. Els escr. Renaix. tampoc no usaren el mot en el S. xix; car si ho intentà MilàF, fou només en vers, en un dels seus assaigs de restauració èpico-històrica; per tant potser sense intenció de renovellament i només a tall de 20 banderola estilística pròpia del gènere: «Arnaldó ab plaher retrau / dels sarrahins *manta* usansa: / llurs amples vestits de seda, / anaps d'or, llànties de plata» (*Arnaldó de Baseya*, v. 42, *O. Cat.*, 313). Després de 1905 sí que s'ha tornat a usar (*E. d'Ors*,¹ *Jo. Carner* etc.) com a elegant recurs, útil sobretot per a variació estilística, expressió eufèmica (algun cop un sí és no és irònica), i amb més inspiració afrancesada que 25 lulliana; res a dir, tanmateix, contra l'ús en aqueixos oficis, i sobretot mentre no transcendeixi d'ells i d'una discreta freqüència.

Havia arribat a pendre arrels autòctones? Verament avui se'n serveixen rossellonesos, entre ells més d'un 30 de llenguatge ben castís i raçat, popular i fins plebeu: «de *manta* i *manta* gent la granyota és la imatge», en una faula de Casaponce; «en se sentint a fer tan guapa serenada, / la liona se va trapar *manta* flatada: / mudada, amb el seu més bel escofió, / i la seua més bela roba, / ix, fent acatos, de la cova, / com una reina sul 40 balcó», Saisset (*Catal. d. R.*, 130). Les aparences són que aquí tenim l'ús francès de pronom adjectiu regint un substantiu; en tot cas, això és ben bé així en Casaponce.

Pot semblar-ho en Saisset, però mirant-ho bé veiem que en aquest realment és un adverbí, que *flatada*=fr. *flattée* és participi-adjectiu 'afalagada' i *manta* resulta regint en realitat el verb *se trapar* 'trobar-se, sentir-se'. Altres passatges de Saisset són inequívocament 50 adverbials, i en aquests veiem una locució adverbial *a manta*: «--- una pluja que espanta: / cap barbacana, cap terrat / on pugui s'abrigar el malaventurat! / sus d'un arbre arrudit, rep los ruixats *a manta*, / i balb, moll com un fang ---», «D'una jove muller, bela com 55 un bel dia, / l'home per l'altre món partia / --- un mes se passa; / lo mes d'emprés és emplegat / --- / a se pimparrar del matí a la nit; / emprés hom balla, hom riu, hom canta, / hom guimba *a manta*, / sense se cuidar més de l'home que és partit» (*op. cit.*, 204, 60

220).

De fet això no és peculiar del Ross., encara que sigui desusat en català central i en totes les regions més cèntriques de la llengua, però ho retrobem amb aquest paper de locució adverbial, i amb caràcter ben popular, en una sèrie de comarques extremes, algun punt de les Illes i les terres de l'Ebre, del Cinca i Baix Segre, i en alguns llocs val.; amb menys caràcter d'intensiu modificador de verb, i més pel costat quantitatiu (*haver-n'hi*, *tenir-ne*, *a manta*). Vivacíssim sobretot a Tortosa: «vestit --- que ja no s'usa; quan jo era fadrineta, encara se'n veien *a manta*, però en gent vella, com este que se'n va del món», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 71); «tots sans i bons, tots tenen salut *a manta*», Moreira (*Folkl. Tort.*, 133); Fraga *a manta* «molt, molta» (*BDC* IV, 39); eiv. *a manta* «en abundància» (*Pz-Cabr.*); val. *amanta*=*a muntó* Escrig 1851; J. G. M., 1957. S'estén molt en arag., més aviat b.-arag.: «*a manta*, molt, força: *a manta* que vendrán las chicas», Casp i Puebla de Ixar (*Casac. BDC* xxiv, 174), Sogorb «*amanta*, mucho: tengo fruta *amanta*, tengo novios *amanta*» (Torres Fornés); ja recollit per Peralta i Borao, que el cita en uns *cantares* del biscaí Trueba. En el DCEC (*MANTA*, n. 8) suggeria que no tingués a veure amb el *maint* gallo-romànic, i que es tractés d'una translació ampliada de la locució *dar una manta de palos*, *una manta de azotes* (on es parteix de *manta* en el sentit de cosa que cobreix, emmantella, aclapara).

Ara, vista tota l'extensió del fet i els usos rossellonesos, m'inclino a negar-ho i a admetre que es tracti d'un ús transformat i heteròclit de l'antic pronom-adjectiu. En frases com *es donava manta beguda*, el poble pogué percebre-les com *es donava a manta beguda*, que hi eren homòfones, i això crearia *a manta* com a locució adverbial, ajudant-hi una interpretació en certa manera demo-etimològica com *a manta*: com si diguéssim 'amb manta', 'ben cobert'; el relatiu equívoc, en el primer passatge de Saisset, no deixa de confirmar-ho: ben possible que allí la frase real fos *se va trapà a manta flatada* que sonava igual, i el mateix escriptor i publicador ho han posat sense la *a*, però després ja es va dir *a manta*, quan la frase no permetia l'equívoc.

Encara més clar fan endevinar aquest procés un parell de frases, oïdes per mi mateix en homes populars rossellonesos: «Els Combes són una família *mantà grós*», Perestortes; «El Porxo és un pas cobert que té parets *mantospés*» (així, en singular, ho tinc anotat) o sigui 'molt espesses, molt gruixudes' a Baó (1960).² És visible que aquí hi ha enllaç tant amb el gallo-romànic *maint*, *mainte*, com amb el cat. comarcal i aragonès *a manta*, com sigui que hi coincideix amb el matís semàntic d'aquest, i en canvi se n'aparta sintàcticament per l'ordre dels mots, en què coincideix amb aquell.

Havent-hi hagut supervivències tan extenses de llengua popular, ja deixa de ser clar que el mot no fos també de soca catalana, i no un simple manlleu trobadoresc; com en tants mots es pot tractar d'un element menys ufanós i vividor que en llengua d'oc, però no estrany a la nostra llengua, si bé aviat afectat per fenòmens de paral·lisi i estereotípia progressives. ¿A Ara